

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.71:351.82:004.9
JEL Classification: G21; E58

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

©2024 АРЕФ'ЄВА О. В., МУШНИКОВА С. А., АБЕРНІХІНА І. Г.

УДК 336.71:351.82:004.9
JEL Classification: G21; E58

Ареф'єва О. В., Мушнікова С. А., Аберніхіна І. Г.

Державне регулювання діяльності банківських установ в Україні в контексті формування інформаційного суспільства

Метою статті є дослідження напрямів державного регулювання банківської діяльності в умовах формування цифрового суспільства. У статті розглянуто ключову роль банків у фінансовій системі, що забезпечується їх здатністю залучати ліквідні кошти, сприяти продуктивному розподілу ресурсів, реалізовувати монетарну політику, забезпечувати економічну стабільність і розвивати платіжну систему. Визначено важливість державного регулювання банківської діяльності, що здійснюється Національним банком України через адміністративне та індикативне управління, з метою підтримки стабільності, ефективності та надійності банківської системи. Запропоновано авторське визначення поняття «державне регулювання банківської діяльності» та шість ключових напрямів державного регулювання банківської діяльності в умовах формування інформаційного суспільства. Акцентовано увагу на викликах і перспективах діяльності та розвитку банків у контексті формування інформаційного суспільства. Зазначено, що цифрові технології змінюють традиційні підходи до функціонування банківської системи, зокрема у сферах кібербезпеки, електронних платежів та дистанційної ідентифікації клієнтів через систему BankID. Узагальнено нормативно-правову базу державного регулювання банківської діяльності у сфері захисту даних і кібербезпеки. Розглянуто позитивний вплив цифровізації на розширення банківських послуг, доступність і зручність для користувачів. Відзначено важливість державного регулювання у забезпеченні інформаційної безпеки, створенні нормативної бази для захисту даних, розробці стандартів кібербезпеки та впровадженні інновацій. Зростання популярності мобільного банкінгу, електронних платежів і цифрових депозитів підкреслює актуальність адаптації банківської системи до сучасних цифрових викликів. Окреслено основні напрями удосконалення банківської системи у межах глобальної цифровізації та інтеграції у міжнародний фінансовий простір. Досліджено типи взаємодії та перспективи розвитку партнерства між банками та фінтех-компаніями та окреслено напрями гармонізації нормативно-правової бази з міжнародними стандартами для забезпечення інтеграції у глобальну фінансову систему.

Ключові слова: державне регулювання, банківська діяльність, інформаційне суспільство, вплив цифровізації на розширення банківських послуг.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-4-235-244>

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 19.

Ареф'єва Олена Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки повітряного транспорту, Державний університет «Київський авіаційний інститут» (просп. Любомира Гузара, 1, Київ, 03058, Україна)

E-mail: olena.arefieva@npp.nau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5157-9970>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4226-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36068889000>

Мушнікова Світлана Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу, Навчально-науковий інститут «Дніпровський металургійний інститут» Українського державного університету науки і технологій (просп. Науки, 4, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212221544>

Аберніхіна Ірина Георгіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу, Навчально-науковий інститут «Дніпровський металургійний інститут» Українського державного університету науки і технологій (просп. Науки, 4, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: irina.abernihina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-1276>

UDC 336.71:351.82:004.9
JEL Classification: G21; E58

Arefieva O. V., Mushnykova S. A., Abernikhina I. H. The State Regulation of Banking Institutions in Ukraine in the Context of the Formation of an Information Society

The article is aimed at studying the directions of the State regulation of banking activity in the context of the formation of an information society. The article considers the key role of banks in the financial system, which is ensured by their ability to attract liquidity, promote productive allocation of resources, implement monetary policy, ensure economic stability and develop the payment system. The importance of the State regulation of banking activities, carried out by the National Bank of Ukraine through administrative and indicative management, in order to maintain the stability, efficiency and reliability of the banking system, is determined. The authors' definition of the concept of «State regulation of banking activity» and six key directions of the State regulation of banking activity in the context of the formation of the information society are suggested. Attention is focused on the challenges and prospects of banks' activities and development in the context of the formation of the information society. It is noted that digital technologies are changing traditional approaches to the functioning of the banking system, in particular in the areas of cybersecurity, electronic payments and remote identification of customers through the BankID system. The regulatory framework of the State regulation of banking activities in the field of data protection and cybersecurity is generalized. The positive impact of digitalization on the expansion of banking services, accessibility and convenience for users is considered. The importance of the State regulation in terms of ensuring information security, creating a regulatory framework for data protection, developing cybersecurity standards and introducing innovations is specified. The growing popularity of mobile banking, electronic payments, and digital deposits underscores the urgency of adapting the banking system to today's digital challenges. The main directions of improving the banking system within the framework of global digitalization and integration into the international financial space are outlined. The types of interaction and prospects for the development of partnership between banks and fintech companies are studied, and the directions of harmonization of the regulatory framework with international standards to ensure integration into the global financial system are outlined.

Keywords: State regulation, banking, information society, impact of digitalization on the expansion of banking services.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 19.

Arefieva Olena V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Economics of Air Transport, State University "Kyiv Aviation Institute" (1 Liubomyra Husara Ave., Kyiv, 03058, Ukraine)

E-mail: olena.arefieva@npp.nau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5157-9970>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4226-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36068889000>

Mushnykova Svitlana A. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Financial Management, Accounting Analytics and Business Monitoring, Educational and Scientific Institute "Dnipro Metallurgical Institute" of the Ukrainian State University of Science and Technology (4 Nauky Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212221544>

Abernikhina Iryna H. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management, Accounting Analytics and Business Monitoring, Educational and Scientific Institute "Dnipro Metallurgical Institute" of the Ukrainian State University of Science and Technology (4 Nauky Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: irina.abernihina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-1276>

Вступ. У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій банківський сектор відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та функціонуванні фінансової системи держави. Формування інформаційного суспільства, яке характеризується широким використанням цифрових технологій, зумовлює значні трансформації у діяльності банківських установ. У цьому контексті державне регулювання стає невід'ємним елементом забезпечення стійкості фінансової системи, інтеграції України у глобальний інформаційний простір та стимулювання інновацій, таких як відкритий банкінг і цифрові валюти.

Особливого значення набуває імплементація міжнародних стандартів, таких як рекомендації Базельського комітету, принципи FATF та директиви Європейського Со-

юзу. Це сприяє забезпеченню прозорості фінансових операцій, захисту прав споживачів і підвищенню конкурентоспроможності банківської системи. Таким чином, державне регулювання визначає засади функціонування банківської системи в умовах цифрової трансформації, сприяючи формуванню фінансової екосистеми, що відповідає викликам інформаційного суспільства.

У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється питанням державного регулювання банківської діяльності. Наприклад, у роботі [19] розглядається система банківського регулювання та нагляду в умовах відкритої економіки, у роботі [9] – умови та чинники, що впливають на державне регулювання банків, а у дослідженні [6] аналізується взаємозв'язок державного регулювання з основними показниками діяльності банків

України. Останнім часом дослідження з цієї теми акцентують увагу на впливі цифровізації та формуванні цифрового суспільства на банківську сферу, що висвітлюється в роботах [1; 5; 7; 14; 18].

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених державному регулюванню банківської діяльності, деякі аспекти цієї проблеми залишаються недостатньо розглянутими. Зокрема, питання напрямів регулювання банківської діяльності у контексті розвитку цифрового суспільства не отримали комплексного висвітлення. Вивчення цих аспектів є ключовим для створення адаптованої системи державного регулювання, здатної ефективно реагувати на виклики цифрової епохи та забезпечувати стабільність фінансової системи.

Метою статті є дослідження напрямів державного регулювання банківської діяльності в умовах формування цифрового суспільства.

Методика дослідження державного регулювання діяльності банківських установ в Україні в контексті формування інформаційного суспільства включає структурований підхід, що базується на системному, порівняльному та аналітичному методах. Системний підхід було застосовано для комплексного аналізу державного регулювання діяльності банківських установ. Порівняльний аналіз дав можливість дослідити відповідність українського законодавства міжнародним стандартам та визначити напрями його гармонізації. Аналітичний метод був використаний для детального вивчення існуючих механізмів державного регулювання банківської діяльності в Україні. Цей метод дозволив визначити ключові проблеми, з якими стикаються банки, і оцінити їх адаптацію до нових вимог інформаційного суспільства, а також можливі шляхи удосконалення регуляторної політики в цій сфері.

Викладення основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Ключова роль банків у фінансовій системі зумовлена їх здатністю залучати та зберігати ліквідні кошти, що забезпечує стабільність і розвиток економіки. Банки сприяють ефективному розподілу заощаджень через кредитування й інвестування, підтримуючи найбільш продуктивні сектори економіки та стимулюючи її зростання. Вони також виконують функції провідників монетарної політики центрального банку, реалізуючи її на рівні всієї фінансової системи. Крім того, банки забезпечують функціонування платіжної системи – ключового елемента економічної стабільності. Основою їх діяльності є довіра суспільства, яка забезпечує стабільне надходження коштів, необхідних для розвитку економіки [19, с. 26–27].

Отже, одним із ключових завдань є забезпечення державного регулювання та контролю за діяльністю банків з метою ефективного виконання ними своїх функцій, досягнення поставлених цілей і підтримання стабільного розвитку. Це дозволяє задовольнити потреби кредиторів, вкладників і клієнтів, а також сприяє зміцненню довіри до банківської системи.

Відповідно до статті 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність» державне регулювання банківської діяльності здійснюється Національним банком України у формах адміністративного та індикативного регулювання [13].

Державне регулювання банківської діяльності – це система, яка виконує функції формування банківського законодавства і здійснення банківського нагляду. Банківський нагляд включає контроль за діяльністю банків – моніторинг і заходи впливу (виконавча функція) і нормотворчу діяльність органу банківського нагляду (частково нормотворча функція) [9, с. 42].

Державне регулювання банківської діяльності здійснюється, насамперед, у межах банківської системи та виражається у впливі центрального банку на банки другого рівня [6].

В усьому світі банки більше, ніж підприємства інших видів діяльності, підлягають державному нагляду та незалежному контролю. Система банківського регулювання та нагляду так чи інакше функціонує у всіх країнах світу.

Більшість українських науковців вважають, що «банківське регулювання» та «банківський нагляд» є окремими, але взаємопов'язаними поняттями. Водночас у західній науковій традиції ці терміни зазвичай не розмежовуються і об'єднуються під загальним поняттям «банківський нагляд». Це, зокрема, підтверджується назвою головного міжнародного органу у сфері банківської співпраці – «Базельського комітету з питань банківського нагляду» [19, с. 28].

Враховуючи вище зазначене, авторами сформульовано власне бачення поняття «державне регулювання банківської діяльності»: державне регулювання банківської діяльності – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності, ефективності та надійності банківської системи. Воно включає встановлення нормативів, контроль за дотриманням законодавства, моніторинг фінансової стійкості банків та впровадження механізмів, які забезпечують захист інтересів вкладників, кредиторів і клієнтів. Основна мета такого регулювання – підтримання довіри до банківської системи, мінімізація фінансових ризиків і сприяння сталому економічному розвитку.

Інформаційне суспільство (суспільство знань) – це суспільство, яке базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій і вважає знання цінним ресурсом. Воно формує нові моделі організації, визначає нові ролі для різних систем, зокрема освітньої, та переосмислює значення ресурсів, включаючи людські, які є ключовими для функціонування економіки та суспільства [1, с. 46].

Інформаційне суспільство формується як результат переходу до використання інформації як стратегічного ресурсу, де ключову роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Вони сприяють доступу до знань, підвищенню освітнього рівня, ефективності управління, економічному зростанню та якості життя. У цьому процесі важливе місце займає державне регулювання, яке забезпечує розвиток ІКТ, рівний доступ до інформації, захист цифрових прав, кібербезпеку та мінімізацію цифрової нерівності, створюючи умови для цифрової трансформації суспільства.

Посилення державного регулювання є необхідною передумовою для сталого розвитку інформаційного суспільства та підвищення його конкурентоспроможності у сучасному світі. Воно сприяє створенню нормативно-правової бази, що гарантує безпечний обіг інформації, захист персональних даних і забезпечення інформацій-

ної безпеки. Крім того, держава виступає координатором міжнародної співпраці у сфері інформаційних технологій, сприяючи інтеграції у глобальний інформаційний простір [6].

Державне регулювання банківської діяльності в умовах інформаційного суспільства спрямовано на забезпе-

чення стабільності, прозорості та безпеки функціонування банківської системи, з урахуванням інтенсивного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Напрями державного регулювання банківської діяльності в умовах формування інформаційного суспільства наведені на рис. 1.

Рис. 1. Напрями державного регулювання банківської діяльності в умовах формування інформаційного суспільства

Джерело: авторська розробка

У сфері захисту даних і кібербезпеки державне регулювання банківської діяльності охоплює розробку та впровадження нормативно-правових актів, встановлення стандартів інформаційної безпеки для банків, таких як обов'язкові вимоги щодо зберігання, обробки та передачі даних, регламентацію обов'язків банків щодо забезпечення конфіденційності персональних і фінансових даних клієнтів. Основні з них наведено в табл. 1.

Документи визначають порядок державних перевірок банків для оцінки кібербезпеки, створення національних центрів моніторингу загроз, зобов'язання банків щодо звітування про інформаційну безпеку, реагування на кіберінциденти та координацію з державними органами. Вони також передбачають формування культури кібергігієни, компенсацію втрат від кіберзагроз, інтеграцію у глобальні мережі обміну інформацією та дотримання міжнародних стандартів, як-от ISO/IEC 27001 і ISO20022.

НБУ розробляє нормативні вимоги для банківських установ, оновлює їх відповідно до змін у кіберсередовищі, здійснює моніторинг, аудитує, надає консультації та координує роботу Центру реагування на кіберінциденти (CERT-UA). Водночас він стикається з викликами, такими як швидкий розвиток кіберзагроз, брак фахівців, високі витрати на захист та аудит, а також потреба в тісній співпраці з міжнародними організаціями.

Наступний напрям державного регулювання банківської діяльності цифровізація послуг. Розширення спектра онлайн-послуг у банківській сфері є ключовим елементом трансформації банківських послуг, оскільки це дозволяє підвищити доступність, швидкість та зручність фінансових операцій для клієнтів [7]. Сучасні технології активно сприяють розвитку таких послуг, як мобільний банкінг, електронні платежі та цифрові депозити, що відкривають нові можливості для користувачів банківських послуг.

Нормативно-правова база державного регулювання банківської діяльності у сфері захисту даних і кібербезпеки

Нормативно-правовий документ	Характеристика та напрями державного регулювання банківської діяльності
1	2
Закон України «Про банки і банківську діяльність» (2001 р.)	Визначає загальні положення щодо діяльності банків, включаючи обов'язки щодо захисту персональних і фінансових даних клієнтів. У цьому законі зазначено, що банки зобов'язані забезпечити конфіденційність інформації, яка стала відома в процесі виконання банківських операцій
Закон України «Про електронну комерцію» (2003 р.)	Регулює питання електронних договорів та обробки персональних даних в онлайн-середовищі, зокрема у сфері електронних фінансових послуг
Закон України «Про захист персональних даних» (2010 р.)	Цей закон регулює питання захисту персональних даних в Україні, встановлюючи вимоги до обробки, зберігання та передачі таких даних, а також права осіб щодо їх захисту. Він є основою для забезпечення конфіденційності та безпеки персональних даних у банківській діяльності
Закон України «Про інформаційну безпеку» (2017 р.)	Закон визначає основні засади національної інформаційної безпеки, а також засоби та методи захисту інформаційних ресурсів. Він встановлює вимоги щодо захисту критичної інформаційної інфраструктури, що включає банківську систему
Закон України «Про електронні довірчі послуги» (2017 р.)	Цей закон регулює використання електронних довірчих послуг, таких як електронний підпис і електронна печатка, які є важливими для забезпечення безпеки банківських операцій в електронному середовищі
Закон України «Про кібербезпеку» (2017 р.)	Закон визначає правові, організаційні та технічні засади забезпечення кібербезпеки, встановлюючи вимоги до захисту інформаційних систем, зокрема в банківській сфері. Він визначає ролі держави, підприємств та організацій у забезпеченні кібербезпеки
Постанова Національного банку України «Про порядок виявлення, оцінки та управління інформаційними ризиками» (2021 р.)	Встановлює порядок і методи для оцінки та управління інформаційними ризиками, що включає регулярне тестування захисту інформаційних систем і обробки даних
Постанова Національного банку України «Про вимоги до організації інформаційної безпеки в банках» (2019 р.)	Цей нормативний акт встановлює вимоги до: визначення політики інформаційної безпеки банку; розробки та впровадження заходів щодо захисту інформації на всіх етапах її життєвого циклу (зберігання, обробка, передача); використання криптографічних засобів для захисту даних, а також стандартів для забезпечення цілісності і автентичності електронних документів
Постанова Національного банку України «Про організацію безпеки банківської діяльності» (2018 р.)	Цей нормативний акт встановлює вимоги до організації інформаційної безпеки в банках, зокрема щодо заходів захисту інформації, моніторингу кіберзагроз та реалізації планів реагування на інциденти
Постанова Національного банку України «Про вжиття заходів щодо забезпечення фінансової стійкості банків» (2017 р.)	Вона включає вимоги до забезпечення інформаційної та кібербезпеки в банках як частини загальної стратегії з підтримки фінансової стійкості банківської системи
Наказ Національного банку України «Про затвердження вимог до захисту інформаційних ресурсів банків» (2020 р.)	Цей акт містить конкретні вимоги щодо організації захисту інформаційних ресурсів у банках, включаючи вимоги до захисту від кіберзагроз, вразливостей інформаційних систем та процедур реагування на інциденти
Міжнародні стандарти і рекомендації (наприклад, Базельські принципи ISO/IEC 27001:2013 «Системи управління інформаційною безпекою»)	В Україні також враховуються міжнародні норми і стандарти, такі як Базельські рекомендації щодо кібербезпеки, що застосовуються до банківської системи для забезпечення міжнародних стандартів захисту даних та кібербезпеки. Стандарт ISO/IEC 27001 регламентує створення, впровадження та підтримку системи управління інформаційною безпекою, що включає заходи для захисту конфіденційності, цілісності та доступності даних. Національний банк 1 квітня 2023 року здійснив перехід на нове покоління системи електронних платежів (СЕП) на базі міжнародного стандарту ISO20022. У зв'язку з цим депозитарій Національного банку синхронізував грошові розрахунки за правочинами щодо цінних паперів та депозитних сертифікатів із дотриманням принципу «поставка проти оплати» із оновленою СЕП та перевів їх на сучасний формат ISO20022. Це перший успішний крок до повноцінного практичного впровадження новітнього міжнародного стандарту на ринках капіталу України.

1	2
	У звітному році Національний банк продовжив успішну співпрацю з міжнародним центральним депозитарієм Clearstream Banking Luxembourg, заклавши фундамент для подальшого розширення взаємодії. Так, було досягнуто домовленості щодо включення додаткових видів активів до переліку фінансових інструментів, що обслуговуватимуться через встановлений лінк. Реалізація спільних планів щодо надання доступу іноземним інвесторам до цінних паперів, що випускатимуться для фінансування проєктів післявоєнного відновлення України, сприятиме зростанню надходження коштів із міжнародних ринків капіталу в проєкти повоєнної розбудови країни, підвищенню ліквідності українських ринків капіталу та підтримає ці ринки насамперед у частині інструментів післявоєнної реконструкції коштом іноземного фінансування

Джерело: узагальнено авторами

Мобільний банкінг є одним із найбільш популярних та зручних інструментів для здійснення фінансових операцій за допомогою мобільних додатків [16]. Дозволяє користувачам:

- операції будь-де і будь-коли: здійснення банківських операцій (перекази, оплата, поповнення, перегляд балансу) без необхідності відвідування відділення;
- інтеграцію з іншими сервісами: підключення до платіжних систем (Apple Pay, Google Pay) та фінансових платформ для зручних покупок і переказів;
- персоналізацію: налаштування повідомлень, лімітів та інших параметрів для підвищення безпеки;
- інноваційні сервіси: використання штучного інтелекту, чат-ботів для консультацій і фінансових рекомендацій.

У 2023 році Система BankID НБУ продовжила розвиватися, надаючи громадянам зручний інструмент для дистанційної ідентифікації. За рік кількість учасників зросла на 21 абонента, досягнувши 135, серед яких 38 банків та 97 надавачів послуг, включаючи страхові компанії, мобільних операторів і державні установи. Система залишається важливим інструментом автентифікації у застосунку «Дія» та ID.GOV.UA, а також сприяє доступу до Кредитного реєстру НБУ. У 2023 році через BankID було здійснено 42,9 млн ідентифікацій (+31 %), з них 93 % припали на фінансові послуги, що підтверджує зростання попиту на систему у різних сферах [11].

Ці досягнення підкреслюють значення Системи BankID у побудові цифрової економіки та її ролі у забезпеченні зручного, безпечного та ефективного доступу до фінансових і нефінансових послуг.

Електронні платежі дозволяють здійснювати безготівкові операції через інтернет або мобільні додатки [7]:

- оплата товарів і послуг: здійснення покупок через онлайн-банкінг або платіжні системи, включаючи одноразові платежі та автоматичні підписки (сервіси, комунальні послуги);
- міжнародні перекази: швидке переведення коштів між країнами через міжнародні платіжні системи або криптовалюти без відвідування банку;
- інтеграція з бізнес-платформами: зручність банківських послуг для підприємців через інтеграцію з онлайн-магазинами, комерційними платформами та бухгалтерськими системами;

- безпека транзакцій: використання двоетапної автентифікації та інших технологій для захисту електронних платежів.

У 2023 році, попри воєнний стан, Система електронних платежів Національного банку (СЕП) забезпечувала стабільну та безперебійну роботу, залишаючись ключовою складовою фінансової інфраструктури України. Платформа RTGS формату 24/7/365 опрацювала 422,8 млн платежів на суму 209923 млрд грн, із яких 44 % становили міжбанківські операції.

Після переходу на цілодобовий режим із 1 квітня кількість платежів зросла на 17 %, а їх обсяг – на 57 % порівняно з 2022 роком. СЕП забезпечила виконання 99 % міжбанківських розрахунків, підтвердивши свою надійність навіть у складних умовах [11].

Цифрові депозити стали новим етапом розвитку депозитних послуг, дозволяючи клієнтам відкривати, управляти та отримувати дохід онлайн. Основні характеристики цифрових депозитів:

- онлайн відкриття депозитів: можливість відкриття депозиту без візиту до банку через мобільний додаток чи вебплатформу. Наприклад, ОТП Банк пропонує депозит «Online» зі ставкою до 10,09 % річних у гривні, а Ощадбанк та Райффайзен Банк забезпечують управління депозитами онлайн;
- гнучкість умов: цифрові депозити пропонують варіативні умови щодо термінів, ставок, нарахування відсотків, поповнення чи часткового зняття без порушення умов.
- автоматичне продовження: можливість автоматичного продовження депозиту після завершення терміну на тих самих умовах без звернення до банку;
- інвестування через депозити: деякі банки пропонують депозити, пов'язані з інвестиційними продуктами, що забезпечує вищий дохід завдяки більш ризикованим інструментам.

Контроль за фінансовими технологіями. Співпраця банків із фінтех-компаніями сприяє розвитку цифрових фінансових послуг, підвищенню ефективності, впровадженню інноваційних продуктів і розширенню доступу до фінансування для клієнтів. Інтеграція технологій у банківські послуги підтримує нові бізнес-моделі та підсилює фінансову інклюзивність. Типи такої взаємодії наведені на рис. 2.

Банки та фінтех-компанії можуть працювати разом, інтегруючи технологічні рішення фінтех-компаній в існуючі банківські послуги [15].

Цифрові платіжні рішення включають мобільні додатки для онлайн-банкінгу та технології автоматизації кредитування і управління фінансами. Наприклад, monobank –

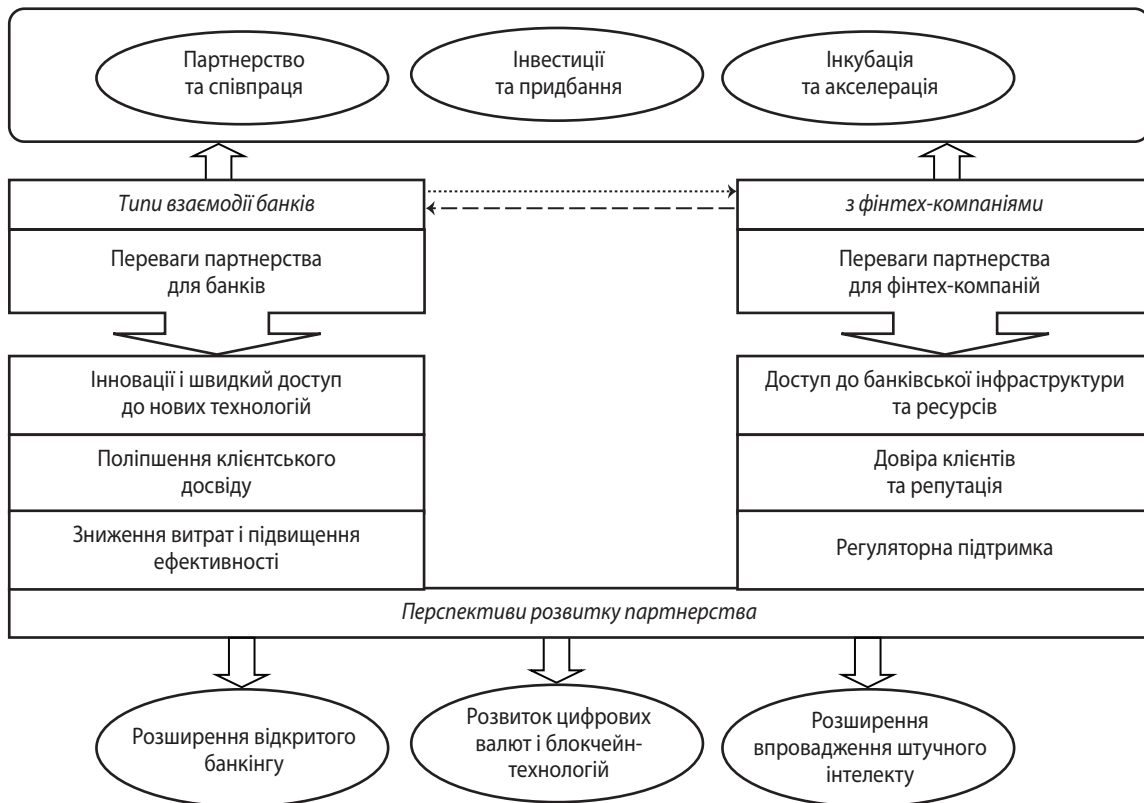

Рис. 2. Типи взаємодії та перспективи розвитку партнерства між банками та фінтех-компаніями

Джерело: авторська розробка

перший мобільний банк України, створений Universal Bank і Fintech Band, працює без фізичних відділень. ПриватБанк інтегрує фінтех-сервіси для мобільних гаманців і P2P-переказів [4], а Кредіт Агріколь Банк співпрацює з фінтех-компаніями для автоматизації кредитування та підтримки малого бізнесу.

Банки інвестують у фінтех-компанії або купують їх для інтеграції нових технологій і підвищення конкурентоспроможності. Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти, про що заявили 79 % респондентів, що на 13 % більше порівняно з 2023 роком. Одночасно кількість фінтех-компаній, що фінансуються приватними інвесторами, майже вдвічі зменшилась (рис. 3) [8].

Банки створюють інкубатори та акселератори для фінтех-стартапів, щоб підтримувати інновації та знаходити нові технологічні рішення для розширення своїх послуг. Наприклад, UKRSIBBANK BNP Paribas у 2018 році запустив корпоративний акселератор разом із Radar Tech для співпраці з новими компаніями, а Кредіт Агріколь Банк активно підтримує стартапи та інновації. У 2024 році він був визнаний «Best Bank for Fintech» на Ukrainian Fintech Awards. Банк також запустив комплексне рішення «Code of Trust» для IT-клієнтів. На міжнародному рівні Credit Agricole інвестує в стартапи через власний акселератор Le Village by SA, а в Україні співпрацює з IT-кластерами для підтримки технологічних компаній [2; 3; 12].

Для ефективного і безпечного партнерства між банками та фінтех-компаніями важливим є чітке регулювання через законодавчі та нормативні акти, а також дотримання стандартів безпеки та захисту даних. Крім того, нові фінансові продукти повинні бути ліцензовані [5].

Протидія відмиванню коштів. Державне регулювання банківської діяльності в Україні щодо протидії відмиванню коштів ґрунтується на міжнародних стандартах і законодавчих актах, зокрема, на нормативних документах, затверджених Національним банком України (НБУ). Законодавство адаптоване до стандартів FATF, а основні акти включають Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом», а також вимоги до банків у сфері AML/CFT (Anti-Money Laundering / Combatting the Financing of Terrorism).

Контроль за дотриманням законодавства здійснюють різні органи. НБУ розробляє нормативно-правові акти та впроваджує технологічні рішення для моніторингу транзакцій, а Держфінмоніторинг здійснює фінансовий моніторинг та взаємодіє з міжнародними організаціями, такими як FATF. СБУ та правоохоронні органи займаються розслідуванням кримінальних справ, пов'язаних з відмиванням коштів.

Банки повинні виконувати вимоги щодо ідентифікації клієнтів (KYC), моніторингу транзакцій та звітування. Вони використовують автоматизовані системи для ви-

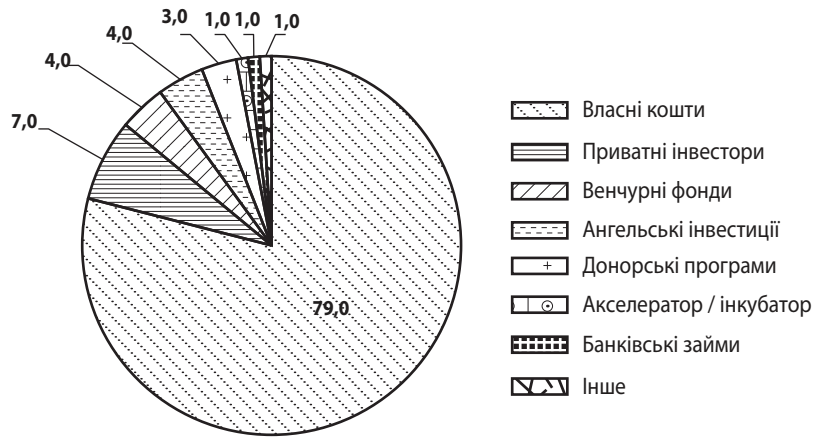

Рис. 3. Джерела фінансування фінтех-компаній у 2024 році, у %

Джерело: [17]

явлення підозрілих операцій, перевірки з міжнародними санкційними списками та подачі звітів про підозрілі транзакції до Держфінмоніторингу. Для підтримки цих вимог банки інтегрують системи для моніторингу фінансових операцій, такі як Scorto, FinScore та IBM Safer Payments.

У 2023 році НБУ запустив платформу для тестування фінансових інновацій [10], що сприяє інтеграції фінтех-компаній із банківським сектором та підвищенню ефективності боротьби з відмиванням коштів в Україні.

Захист прав споживачів. Захист прав споживачів у банківському секторі України здійснюється через законодавчі акти, регуляторні механізми та контроль, що гарантують прозорість і доступність інформації про банківські послуги. Основними нормативними документами є Закон України «Про захист прав споживачів», який визначає права на інформацію та якість послуг, Закон «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових по-

слуг», що встановлює вимоги до прозорості надання фінансових послуг, та Закон «Про споживче кредитування», який забезпечує доступ до повної інформації про умови кредитів. Національний банк України, як регулятор, впроваджує стандарти і вимоги, спрямовані на захист прав споживачів у банківській сфері.

Міжнародна співпраця. Міжнародна співпраця України в банківському секторі орієнтована на узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами для забезпечення інтеграції в глобальну фінансову систему. Основна увага приділяється впровадженню рекомендацій таких міжнародних організацій, як Базельський комітет з банківського нагляду, FATF, МВФ, Світовий банк та інших (табл. 2).

Висновки. Державне регулювання банківської діяльності в Україні в умовах формування інформаційного суспільства охоплює економічні, правові та технологічні

Таблиця 2

Напрями гармонізації нормативно-правової бази з міжнародними стандартами для забезпечення інтеграції у глобальну фінансову систему

Напрямок	Характеристика
1	2
Впровадження стандартів Базельського комітету	Україна активно адаптує свої регуляторні вимоги до стандартів Базель III, які встановлюють міжнародні правила для банківської системи: <ul style="list-style-type: none"> капітальна адекватність: НБУ впроваджує вимоги щодо достатності капіталу банків (мінімальний рівень CET1, T1, загальний капітал); Встановлено буфери капіталу (наприклад, буфер консервації капіталу); управління ризиками: банки зобов'язані використовувати підходи до оцінки кредитного, ринкового та операційного ризиків відповідно до стандартів Базельського комітету; ліквідність: імплементовано показники короткострокової ліквідності (LCR) і довгострокового фінансування (NSFR)
Дотримання рекомендацій FATF	Україна гармонізує законодавство для боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму: вимоги до ідентифікації клієнтів (KYC) та моніторингу підозрілих транзакцій. Впровадження санкційних списків і міжнародного обміну інформацією про підозрілі операції; <ul style="list-style-type: none"> співпраця з міжнародними організаціями: активна участь у заходах Egmont Group, що дозволяє обмінюватися інформацією між фінансовими розвідками різних країн

1	2
Реформування законодавства за підтримки міжнародних партнерів	Україна співпрацює з МВФ та Світовим банком для адаптації своїх фінансових норм: Розробка законопроектів, які сприяють стабільності банківської системи. Інтеграція найкращих практик у сфері фінансового моніторингу, корпоративного управління та прозорості; <ul style="list-style-type: none"> підтримка реформ у рамках програм фінансової допомоги
Інтеграція з ЄС	У рамках Угоди про асоціацію з ЄС Україна адаптує своє законодавство до директив ЄС: CRD IV/CRR (Capital Requirements Directive and Regulation) – вимоги щодо капіталу, ліквідності та управління ризиками. PSD2 (Payment Services Directive) – розвиток відкритого банкінгу та фінтех-інновацій. Регулювання ринку фінансових інструментів згідно з MiFID II
Інституційний розвиток	створення та модернізація регуляторних органів: НБУ впроваджує найкращі практики регуляторного нагляду та аудиту. Державна служба фінансового моніторингу працює у відповідності до рекомендацій FATF; співпраця з міжнародними рейтинговими агентствами та фінансовими організаціями для підвищення довіри до банківської системи України
Міжнародний обмін інформацією	участь України в системі Automatic Exchange of Information (AEOI), яка дозволяє автоматично обмінюватися інформацією про банківські рахунки. інтеграція з міжнародними платіжними системами та платформами для обробки транзакцій (SWIFT, SEPA)

Джерело: узагальнено авторами

аспекти. Розвиток інформаційного суспільства вимагає впровадження інноваційних технологій, таких як Big Data, штучний інтелект і блокчейн, що підкреслює необхідність вдосконалення регуляторної бази для зменшення кіберризики.

Відповідність українського законодавства міжнародним стандартам (наприклад, директивам ЄС) є важливим кроком до інтеграції України у світову фінансову систему та сприяє гармонізації фінансових операцій.

Національний банк України активно розвиває цифрові інновації, такі як BankID та проєкт e-гривні, що підвищують доступність і довіру до банківського сектору. Водночас перехід до цифрових технологій має супроводжуватися впровадженням ефективних механізмів управління ризиками, особливо у сфері протидії відмиванню коштів.

Перспективи подальших досліджень включають вивчення міжнародного досвіду цифрової трансформації банківської сфери та адаптацію цих напрацювань до українських реалій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Antonijević R. Characteristics of the Information Society: Implications for Education System. *Open Journal for Information Technology*. 2018. Vol. 1 (2). P. 43–50. URL: <https://centerprode.com/ojit/ojit0102/coas.ojit.0102.03043a.pdf>

2. Credit Agricole визнали Best Bank for Fintech за версією щорічної премії Ukrainian Fintech Awards 2024 | Credit Agricole Bank // Креді Агріколь Банк - ТОП-3 найнадійніших в Україні | Credit Agricole Bank. URL: https://credit-agricole.ua/o-banke/pres-centr/novini/credit-agricole-viznali-best-bank-for-fintech-zaversiyeyu-s-1601?utm_source=chatgpt.com

3. UKRSIBBANK запускає акселератор разом з Radar Tech | Новини банку UKRSIBBANK // UKRSIBBANK | Банк для світу, що змінюється. URL: https://ukrsibbank.com/news-post/ukrsibbank-zapuskay-akselerator-razom-z-radar-tech/?utm_source

4. Бобиль В. В., Марценюк Л. В., Аберніхіна І. Г., Топоркова О. А. Визначення індивідуального кредитного ризику за P2P кредитами в умовах фінансової кризи. *Ефективна економіка*. 2022. № 9.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.10>

5. Бобиль В. В., Марценюк Л. В., Аберніхіна І. Г., Топоркова О. А. Сучасна політика управління фінансовими ризиками банку. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 6.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6>

6. Ганзюк С. М., Кадирус Т. Д. Державне регулювання та аналіз основних показників діяльності банків в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/34.pdf

7. Гасій О., Скорба О., Рошко Н. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-100>

8. Каталог фінтех-компаній України. Київ : УАФІК, 2024. 102 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1YckzK8FRm7gBTsFXbyJvoeQCCZ8d_d0_/view?pli=1.

9. Кльоба Л. Г., Кльоба В. Л., Кльоба Р. Л. Умови та чинники державного регулювання банківської діяльності. *Економіка та держава*. 2013. № 9. С. 42–45.

10. Національний банк запускає регуляторну платформу для тестування інноваційних продуктів // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zapuskaye-regulyatornu-platformu-dlya-testuvannya-innovatsiy-nih-produktiv>

11. НБУ: річний звіт 2023 рік. Київ : НБУ. 162 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=11.

12. Партнер Креді Агріколь Банк – Lviv IT Cluster // Lviv IT Cluster. URL: https://itcluster.lviv.ua/partners/credit-agricole-bank/?utm_source

13. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

14. Процак К. В., Коваленко Т. О. FinTech і комерційні банки: тенденції розвитку та особливості співпраці. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 131–137.

15. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 356–364.

16. Тивончук О., Хуснуллін І. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>

17. Український фінтех у 2024 році: ключові цифри та факти – Fintech Insider // Fintech Insider – Дізнавайся першим. URL: <https://fintechinsider.com.ua/ukrayinskyj-finteh-u-2024-rocz-i-klyuchovi-cyfr-yu-fakty/>

18. Худолій Ю. С., Халевіна М. О. Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 134–142.

19. Щуревич О. І. Система банківського регулювання та нагляду в умовах відкритої економіки України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Львів, 2017. 250 с.

REFERENCES

Antonijevic, R. "Characteristics of the Information Society: Implications for Education System". *Open Journal for Information Technology*. 2018. <https://centerprode.com/ojit/ojit0102/coas.ojit.0102.03043a.pdf>

Bobyl, V. V. "Suchasna polityka upravlinnia finansovymy ryzykamy banku" [Modern Bank Financial Risk Management Policy]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2022).

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6>

Bobyl, V. V. et al. "Vyznachennia indyvidualnoho kredytnoho ryzyku za P2P kredytamy v umovakh finansovoi kryzy" [Determining Individual Credit Risk for P2P Loans in the Context of a Financial Crisis]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2022).

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.10>

"Credit Agricole vyznaly Best Bank for Fintech za versiiieu shchorichnoi premii Ukrainian Fintech Awards 2024 | Credit Agricole Bank" [Credit Agricole Recognized as Best Bank for Fintech According to the Annual Ukrainian Fintech Awards 2024 | Credit Agricole Bank]. Kredi Ahrikol Bank - TOP-3 nainadiinishykh v Ukraini | Credit Agricole Bank. https://credit-agricole.ua/o-banke/pres-centr/novini/credit-agricole-viznali-best-bank-for-fintech-zaversiyeyu-s-1601?utm_source=chatgpt.com

Hanzuk, S. M., and Kadyrus, T. D. "Derzhavne rehulivannia ta analiz osnovnykh pokaznykiv diialnosti bankiv v Ukraini" [State Regulation and Analysis of the Main Indicators of Bank Activity in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2019. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/34.pdf

Hasii, O., Skorba, O., and Roshko, N. "Vplyv internet-bankingu ta mobilnykh dodatkov na zruchnist ta dostupnist bankivskykh posluh dlia kliientiv v Ukraini" [The Impact of Internet Banking and Mobile Applications on the Convenience and Accessibility of Banking Services for Customers in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 59 (2024).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-100>

"Kataloh fintekh-kompanii Ukrainy" [Catalog of Fintech Companies in Ukraine]. Kyiv : UAFIK, 2024. https://drive.google.com/file/d/1YCkzK8FRm7gBTsFXbyJvoeQCCZ8d_d0_/view?pli=1

Khudolii, Yu. S., and Khalievina, M. O. "Fintekhnolohii v bankivskomu biznesi: realii ta perspektyvy" [Financial Technology in Banking Business: Realities and Prospects]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2021): 134-142.

Kloba, L. H., Kloba, V. L., and Kloba, R. L. "Umovy ta chynnnyky derzhavnoho rehulivannia bankivskoi diialnosti" [Conditions and Factors of State Regulation of Banking Activities]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 9 (2013): 42-45.

[Legal Act of Ukraine] (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

"Natsionalnyi bank zapuskaie rehuliatornu platformu dlia testuvannia innovatsiinykh produktiv" [The National Bank Launches a Regulatory Platform for Testing Innovative Products]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalnyi-bank-zapuskaye-regulyatornu-platformu-dlya-testuvannia-innovatsiinykh-produktiv>

"NBU: richnyi zvit 2023 rik" [NBU: Annual Report 2023]. Kyiv. NBU. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=11

"Partner Kredi Ahrikol Bank - Lviv IT Cluster" [Partner of Credit Agricole Bank - Lviv IT Cluster]. Lviv IT Cluster. https://itcluster.lviv.ua/partners/credit-agricole-bank/?utm_source

Protsak, K. V., and Kovalenko, T. O. "FinTech i komertsiini banky: tendentsii rozvytku ta osoblyvosti spivpratsi" [FinTech and Commercial Banks: The Development Trends and Specifics of Cooperation]. *Biznes Inform*, no. 1 (2022): 131-137.

Shchurevych, O. I. "Systema bankivskoho rehulivannia ta nahliadu v umovakh vidkrytoi ekonomiky Ukrainy" [The System of Banking Regulation and Supervision in the Conditions of an Open Economy of Ukraine]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2017.

Stoiko, O. Ya. "Perspektyvy rozvytku fintekh- i bankivskoho biznesu v Ukraini" [Prospects for the Development of Fintech and Banking in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2020): 356-364.

Tyvonchuk, O., and Khusnullin, I. "Didzhytalizatsiia bezhotivkovykh rozrakhunkiv v umovakh viiny v Ukraini" [Digitalization of Cashless Payments in the Context of War in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 59 (2024).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>

"Ukrainskyi fintekh u 2024 rotsi: kliuchovi tsyfry ta fakty - Fintech Insider" [Ukrainian Fintech in 2024: Key Figures and Facts - Fintech Insider]. Fintech Insider - Diznavaisia pershyim. <https://fintechinsider.com.ua/ukrayinskyj-finteh-u-2024-rocz-i-klyuchovi-cyfry-ta-fakty/>

"UKRSIBBANK zapuskaie akselerator razom z Radar Tech | Novyny banku UKRSIBBANK" [UKRSIBBANK Launches Accelerator Together with Radar Tech | Bank News UKRSIBBANK]. UKRSIBBANK | Bank dlia svitu, shcho zminuietsia. https://ukrsibbank.com/news-post/ukrsibbank-zapuskaie-akselerator-razom-z-radar-tech/?utm_source

Стаття надійшла до редакції 24.11.2024 р.

Статтю прийнято до публікації 10.12.2024 р.